 DOI: 10.15584/pir.2016.8.3

Rola mikroprzedsiębiorstw na regionalnym rynku pracy

Elżbieta Brągiel[1], **Magdalena Dykiel**[2]

Wstęp

Obecnie w Polsce mikroprzedsiębiorstwa tworzą najbardziej liczną kategorię przedsiębiorstw. W myśl ustawy z dnia 2 lipca 2004 roku o swobodzie działalności gospodarczej [Dz.U. z 2004 r., nr 173, poz. 1807 z późn. zm.] ich mianem określa się firmy zatrudniające do dziewięciu osób, których roczne obroty lub suma aktywów nie przekraczają dwóch milionów euro.

Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa (MMSP)[3] odgrywają szczególną rolę w gospodarce każdego kraju. Argumenty potwierdzające tę opinię mają charakter zarówno jakościowy (wskazują szczególne cechy tej grupy podmiotów gospodarczych), jak i ilościowy (wyrażający potencjał ekonomiczny tych podmiotów) [Ignatiuk 2011: 7].

Rola i waga m.in. mikroprzedsiębiorstw dla kreowania gospodarki krajowej i poszczególnych jej regionów jest bardzo duża. Nowoczesne gospodarki wspierają i kreują postawy przedsiębiorczości przynoszące efekty nie tylko dla rozwoju regionalnego, ale także lokalnego. Inicjatywy te przyczyniają się nie tylko do zwiększenia dobrobytu społeczeństwa, ale również stanowią odpowiedź na problemy bezrobocia [Jasińska-Biliczak 2015: 75].

Stan i możliwości rozwoju mikroprzedsiębiorstw w Polsce uzależnione są szczególnie od uwarunkowań makro- i mikrogospodarczych. Ich stabilny, długofalowy rozwój uwarunkowany jest prowadzoną przez państwo polityką ekonomiczną, a szczególnie utrzymaniem równowagi gospodarczej, dynamiką wzrostu gospodarczego, stabilnością waluty, poziomem popytu i podaży na rynkach krajowych i zagranicznych oraz wewnętrznymi regulacjami systemu podatkowego, od których zależą możliwości akumulowania kapitału w celu finansowania działalności bieżącej i rozwojowej. Do uwarunkowań mikrogospodarczych, należy zaliczyć wielkość majątku, jakim dysponują mikroprzedsiębiorstwa, zdolność do wdrażania postępu techniczno-ekonomicznego, sprawne zarządzanie zasobami, jakość produkcji i jej rentowność,

[1] Mgr inż. Elżbieta Brągiel, Zakład Produkcji i bezpieczeństwa żywności, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Stanisława Pigonia w Krośnie

[2] Mgr inż. Magdalena Dykiel, Zakład Produkcji i bezpieczeństwa żywności, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Stanisława Pigonia w Krośnie

[3] W niniejszym opracowaniu sektor mikro, małych i średnich przedsiębiorstw określany jest skrótem MMSP.

powiązania handlowe i in. Rozwój mikroprzedsiębiorstw zależy w dużym stopniu także od posiadanych kapitałów i dostępnych źródeł zasilania zewnętrznego [Krzemień, Struś 2004: 1–2].

Cel

Praca ma charakter poznawczy. Celem pracy jest określenie roli i znaczenia, jaką pełnią mikroprzedsiębiorstwa w procesach rozwoju regionalnego i kształtowania rynku pracy. Cel jest realizowany zarówno na drodze refleksji teoretycznej, jak i poprzez analizę stopnia zmian i tendencji rozwoju mikroprzedsiębiorstw w województwie podkarpackim z perspektywy samego województwa, jak i Polski w latach 2010–2014.

Materiał i metody

Analizę mikroprzedsiębiorstw w latach 2010–2014 przeprowadzono na podstawie danych GUS zamieszczonych w corocznych opracowaniach „Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w …". Informację opracowano na podstawie danych z reprezentacyjnego badania działalności gospodarczej przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w poszczególnych latach, realizowanego na formularzu SP–3. Dane na poziomie województw są prezentowane według siedziby podmiotu sprawozdawczego (metoda przedsiębiorstw).

Stopień zmian i tendencje w zakresie rozwoju mikroprzedsiębiorstw analizowano w okresie pięciu lat. Do opisu skali liczby i dynamiki zmian działalności prowadzonej przez mikroprzedsiębiorstwa wykorzystano charakterystykę: liczby przedsiębiorstw, liczby pracujących, wysokość wynagrodzeń w latach 2010–2014. Obszarem badań objęto Polskę ogółem i województwo podkarpackie. Dane zebrano, pogrupowano i opracowano statystycznie, przedstawiając je w formie tabel, wykresów i opisu.

Znaczenie mikroprzedsiębiorstw dla rozwoju regionalnego i lokalnego rynku pracy

Podstawowymi składnikami budującymi region są: terytorium regionu oraz zbiorowość ludzi zamieszkująca dany obszar. Możemy mówić o regionie na przykład w ujęciu terytorialnym i formalnym. Region jest to umownie wyznaczony obszar, względnie jednorodny, odróżniający się od terenów sąsiednich cechami naturalnymi bądź stworzony pod względem potrzeb ekonomicznych, społecznych lub administracyjnych. Region może przyciągać lub zniechęcać inwestorów w zależności od atrakcyjności i konkurencyjności jego przestrzeni gospodarczej, społecznej i środowiska naturalnego. Szansa regionu tkwi w możliwościach zapewnienia potencjalnym inwestorom wysoko kwalifikowanej siły roboczej, sprawnego zaplecza naukowo-badawczego, nowoczesnej infrastruktury komunikacyjnej, rozbudowanej sieci instytucji wspierania przedsiębiorczości oraz przyjaznych procedur urzędniczo-administracyjnych, czyli od stworzenia dobrego klimatu inwestycyjnego [Ignatiuk 2011: 12].

Lokalny charakter mikroprzedsiębiorstw powoduje, że istnieje ścisła zależność między rozwojem tego sektora a rozwojem lokalnym i regionalnym. Przedsiębiorstwo na lokalnym rynku nie tylko zaopatruje się w materiały produkcyjne, sprzedaje swoje produkty i usługi, lecz także korzysta z lokalnych zasobów pracy. Przedsiębiorstwa mikro ponadto łatwo dostosowują się do miejscowego otoczenia, ponieważ znajdują tam bardziej sprzyjające warunki rozwoju [Strużycki 2004: 239–241]. Mikroprzedsiębiorczość jest ściśle powiązana z rozwojem ekonomicznym, społecznym i gospodarczym regionu [Sztando 2008: 237], a jednocześnie bierze w nim czynny udział i wywiera na niego istotny wpływ.

Działalność każdego przedsiębiorstwa służy otoczeniu i prowadzi do zaspokajania potrzeb jego klientów. Proces ten polega na wymianie produktów bądź usług z innymi podmiotami lub osobami fizycznymi na zasadach kupna-sprzedaży. Każde przedsiębiorstwo posiada określone zasoby kapitałowe, pochodzące najczęściej od właściciela. Będąc jednostką nastawioną na zarobek, celem jego działalności jest wygenerowanie zysku, dąży tym samym do maksymalizacji dochodów z zaangażowanego kapitału. Tymi cechami odznacza się każde przedsiębiorstwo bez względu na wielkość [Smolarek 2015: 25], a więc także omawiane mikroprzedsiębiorstwa.

Wyższy poziom rozwoju gospodarczego zwiększa konkurencyjność układu lokalnego, co staje się czynnikiem dalszego rozwoju gospodarczego. Rozwój gospodarczy przyczynia się do zwiększenia liczby miejsc pracy, czyli do zmniejszenia bezrobocia oraz do większego zasilania budżetów lokalnych, jak również zaspokaja bytowe potrzeby mieszkańców, stanowi o konkurencyjności całego regionu i wpływa na poziom życia ludności [Huczek 2008: 9].

Pobudzanie przedsiębiorczości i inicjatyw w skali lokalnej ułatwia tworzenie systemu harmonijnego, w którym każdy człowiek społeczności ma do odegrania swoją rolę, co powoduje wzrost poczucia uczestnictwa. Przedsiębiorczość rozumiana jako rozwój przedsięwzięć gospodarczych, rozwój firm i tworzenie nowych inwestycji jest najprostszą metodą wykorzystywania lokalnych zasobów. Przedsiębiorczość zatem przekształca zasoby w środki, które zaspokajają lokalne potrzeby [Nowak, Musiał 2005: 220].

W mikroprzedsiębiorstwach przedsiębiorcy angażują w znacznym stopniu własne kapitały, lokują na ogół firmy w miejscu zamieszkania, starają się wykorzystywać miejscowe zasoby (zwłaszcza pracy), a miejscowy rynek jest dla nich głównym miejscem działania. Nie bez znaczenia jest fakt, że na proces ten wpływa poziom rozwoju gospodarki w miejscu siedziby firmy [Jasińska-Biliczak 2014: 55].

Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa są jednym z głównych czynników wzrostu społeczno-gospodarczego państwa. Są one swoistym motorem rozwoju gospodarki. Dlatego ich liczba oraz potencjał są często uważane za znacznik rozwoju gospodarczego. Funkcjonowanie MMSP odzwierciedla przedsiębiorczość społeczeństwa [Huczek 2012: 10].

Znaczenie mikroprzedsiębiorstw wynika głównie z faktu dużego ich udziału w strukturze wszystkich przedsiębiorstw, jak i tworzenia wielu, urozmaiconych ze względu na wykształcenie i umiejętności miejsc pracy. Jak podają Mikołajczyk i Krawczyk [2006: 68], jest to największe źródło nowych miejsc pracy, daje zatrudnienie

głównie mieszkańcom własnego regionu. Dobra sytuacja w sektorze MMSP przyczynia się do rozwoju regionalnego i lokalnego oraz do budowania spójności społecznej.

Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią podstawę wszystkich współczesnych gospodarek, przede wszystkim firmom z tego sektora poszczególne państwa zawdzięczają swój rozwój i wzrost. Wpływ MMSP na gospodarkę jest szczególnie widoczny w zakresie polityki zatrudnienia, zwłaszcza w okresie walki wielu krajów europejskich z wysoką stopą bezrobocia. Zaletą tego sektora jest to, że stanowią one największe źródło nowych miejsc pracy. Są praktycznie jedynym sektorem gospodarki generującym netto miejsca pracy, podczas gdy inne sektory raczej redukują zatrudnienie niż tworzą nowe miejsca pracy [Owczarczyk 2011: 219]. Przewagą najmniejszych firm jest to, że wykorzystują lokalne zasoby surowców i pracowników, co czyni je efektywnym narzędziem zmniejszenia bezrobocia w mniejszych ośrodkach miejskich i na prowincji. Brak uprzemysłowienia na tych terenach powoduje wysoki wskaźnik bezrobocia, stąd m.in. mikrofirmy są ważnym elementem walki z bezrobociem oraz równoważeniem rozwoju regionalnego województwa i kraju [Ignatiuk 2011: 20, Stróżyński 2004: 256]. Dużych zwolnień i wstrzymanych rekrutacji najmniej obawia się „mała przedsiębiorczość". Pojawiające się kryzysy są dla tych firm ogromną szansą na pozyskanie wyspecjalizowanych i doświadczonych pracowników z konkurencyjnych branż. Dla wielu bezrobotnych mogą okazać się ratunkiem, ponieważ w swoim działaniu przejawiają dużą elastyczność i szybkość w dostosowaniu się do zmieniających się warunków zewnętrznych [Zarębski 2012: 38, Owczarczyk 2011: 219, Ignatiuk 2011: 7].

Trzeba jednak podkreślić, że najmniejsze przedsiębiorstwa są bardziej narażone na ryzyko upadłości, ale jak wspomniano wcześniej – dzięki dużo większej elastyczności działania mogą znacznie szybciej odbudować utracone pozycje [Gołębiowski 2005: 7]. Ewentualne zakłócenia w funkcjonowaniu mikroprzedsiębiorstw nie odbijają się tak silnie na stanie gospodarki kraju, jak w przypadku dużych przedsiębiorstw [Zarębski, 2012: 40].

Autorem, szczególnie przedsiębiorczości w skali mikro, jest człowiek i jego stosunki z innymi ludźmi oraz otoczeniem. Pomimo tego, że przedsiębiorczość ma wymiar ogólnospołeczny i ogólnogospodarczy, to jej losy rozstrzygają się na poziomie pojedynczego przedsiębiorstwa oraz w osobowości pojedynczych ludzi. Sukcesy indywidualnych osób współtworzą sukces zbiorowy [Koźmiński 2004: 163].

Mikroprzedsiębiorstwa mają możliwość ciągłej obserwacji preferencji i potrzeb klientów na rynku, na którym działają oraz szybkiej reakcji na zachodzące tam zmiany. Swoją działalność gospodarczą często opierają na poszukiwaniu tzw. nisz rynkowych, których znalezienie jest gwarancją na ugruntowanie pozycji w obszarze działania oraz na brak konkurentów. Ta rynkowa aktywność korzystnie wpływa na aktywizację lokalnego rozwoju oraz na tworzenie nowych inicjatyw, które przyczyniają się do lepszego funkcjonowania całej gospodarki. Firmy sektora MMSP, w tym szczególnie mikro mogą stanowić fundament stabilnego i systematycznego rozwoju gospodarczego, dzięki czemu często określane są motorem rozwoju gospodarczego [Oniszczuk-Jastrząbek, Gutowski 2008: 50, Ignatiuk 2011: 7, Skowronek-Mielczarek 2003: 7]. Przedsiębiorstwa te są twórcami i pionierami wprowadzania

nowych rozwiązań, które mogą później zostać zaadoptowane przez inne przedsiębiorstwa, również duże, są głównym czynnikiem przyczyniającym się do dywersyfikacji rynku, przez co powodują wzrost produktywności całej gospodarki [Mikołajczyk, Krawczyk 2006: 68–69].

Poprzez stosowanie prostych, pracochłonnych technik produkcji mała przedsiębiorczość wchłania nadwyżki siły roboczej, a tym samym przyczynia się do łagodzenia napięć społecznych [Zarębski 2012: 38].

Mikroprzedsiębiorstwa to często żywotne i aktywne przedsiębiorstwa rodzinne (sklepy, usługi), w których ważna jest osoba założyciela firmy (zazwyczaj głowa rodziny), zaangażowanie kapitału rodzinnego oraz udział członków rodziny w działalności przedsiębiorstwa [Solińska, Iwaszczuk 2008: 2].

Niejednokrotnie mikroprzedsiębiorstwa są zdolne skutecznie konkurować nawet z największymi przedsiębiorstwami ze względu na bardzo ścisłą kontrolę kosztów, szybką dyfuzję innowacji, a nade wszystko ze względu na wysoką motywację osiągnięć właściciela i pracowników [Targalski 2003: 12].

W życiu społeczno-gospodarczym mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa odgrywają również zasadniczą rolę w regionie w zakresie: rozwoju innowacyjności, efektu zatrudnienia, efektu ekologicznego, rozwoju produkcji lokalnej, skutecznego radzenia sobie przez małe firmy z recesją, kryzysem gospodarczym, załamaniem koniunktury, efektu regionalnej decentralizacji, mobilizacji kapitału [Huczek 2008: 11].

Reasumując, znaczenie mikroprzedsiębiorstw dla gospodarki, w tym regionalnej i lokalnego rynku pracy, z uwagi na jego bezpośrednie związanie z terytorium, na którym ma siedzibę polega na:

- tworzeniu nowych, często wyspecjalizowanych, nowatorskich miejsc pracy poprzez podejmowanie własnej działalności,
- udziale w tworzeniu PKB, a tym samym wpływów lokalnych, dzięki wywoływaniu tzw. efektu mnożnikowego (generowanie korzystnych wydarzeń lub zwiększenie skuteczności już uprawianych dziedzin),
- efektywnym wykorzystaniu zasobów lokalnych np. w postaci surowca, potencjału w postaci infrastruktury, kultury, krajobrazu czy siły roboczej,
- zmianie postawy obywateli – samodzielne rozwiązywanie problemów, zaspokajanie potrzeb w wyniku własnej aktywności, a nie uzależnienia się od urzędowych struktur pomocy,
- łatwym i szybkim kontakcie z odbiorcami,
- tworzeniu i przyciąganiu inwestycji zaspokajających różnorodne potrzeby lokalne,
- dynamicznym i elastycznym dostosowywaniu się do warunków rynkowych,
- inicjowaniu zmian gospodarczych, szczególnie gospodarki lokalnej,
- komasacji działań innowacyjnych,
- kumulacji i wykorzystaniu potencjału ekonomicznego, finansowego, społecznego, socjalnego, intelektualnego gospodarki lokalnej,
- korzystaniu ze specjalnych programów i dotacji, które propagują rozwój kapitału ludzkiego i angażują kapitał prywatny, jak i publiczny.
- minimalizowaniu wahań ekonomicznych (np. stopnia zatrudnienia) [Nowak, Musiał 2005: 220–221; Jasińska-Biliczak 2015: 78].

Wyniki

Mikroprzedsiębiorstwa stanowią istotną część sektora wśród wszystkich działających przedsiębiorstw nie tylko ze względu na swoją bardzo dużą liczbę, ale także ze względu na kluczową rolę, jaką pełnią pod względem zapewnienia miejsc pracy i zmniejszania istniejącego bezrobocia. Poniższa analiza pozwala przedstawić wpływ mikroprzedsiębiorstw na sytuację społeczno-gospodarczą regionu, w tym rynek pracy województwa podkarpackiego z pespektywy samego województwa, jak i kraju.

Województwo podkarpackie zajmuje powierzchnię 17 846 km², jest podzielone na 21 powiatów oraz 4 miasta na prawach powiatu. Obszar województwa podkarpackiego zamieszkuje ponad 2,1 mln mieszkańców, co daje zaludnienie na poziomie 119 osób/km^2. Dla porównania dla Polski wynosi ono 123 osoby/km^2, dla województwa mazowieckiego 150 osób/km^2 [www.polskawliczbach.pl, 2016]. W latach 2010–2014 stopa bezrobocia wyniosła średnio 15,6% dla aktywnych zawodowo, natomiast dla Polski wynosiła ona średnio 12,3% (tabela 1)

Tabela 1. Stopa bezrobocia w latach 2010–2014

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	12,4	12,5	13,4	13,4	11,4
Podkarpacie	15,4	15,5	16,4	16,3	14,6

Źródło: www.polskawliczbach.pl/podkarpackie

Najliczniejszą grupę wśród wszystkich działających przedsiębiorstw stanowią mikroprzedsiębiorstwa. Według własnych obliczeń, powołując się na dane ilościowe GUS [*Podmioty gospodarcze…,* 2015: 7] w 2014 roku udział mikroprzedsiębiorstw w Polsce wyniósł 95,8%, na Podkarpaciu – 94,9% w stosunku do wszystkich działających przedsiębiorstw.

W Polsce liczba mikroprzedsiębiorstw w latach 2010–2014 średnio wyniosła 1770 tys., najwięcej zanotowano w 2014 roku – 1826 tys., tj. o 110 tys. więcej niż pięć lat wcześniej (tabela 2). W województwie podkarpackim także najwięcej mikroprzedsiębiorstw prowadziło działalność w 2014 roku, ponad 73,5 tys., więcej o 5,6 tys. podmiotów niż w najmniej licznym 2010 roku. Najwyższy wskaźnik dynamiki zaobserwowano w latach 2011 i 2014, dla Polski wyniósł odpowiednio 103,3 i 104,1, a w województwie podkarpackim 107,6 i 105,8. W 2012 roku w województwie podkarpackim odnotowano największy spadek liczby mikroprzedsiębiorstw o 5,1% w stosunku do roku poprzedniego, natomiast dla kraju liczba zwiększyła się o 0,6%.

Ważnym wskaźnikiem obrazującym stan i wpływ mikrofirm na rozwój regionu i różnorodność rynku pracy jest liczba mikroprzedsiębiorstw na 1000 mieszkańców. W Polsce średnio w całym badanym pięcioleciu przypadało 46,1 przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców, natomiast na Podkarpaciu było ich tylko 33,3. Najwyższy przyrost mikroprzedsiębiorstw w Polsce odnotowano w 2014 roku o 4,2% w stosunku do roku wcześniejszego, w województwie podkarpackim, pomimo że był on wyższy niż w kraju i wyniósł 5,8%, to i tak ta różnica w liczbie przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców wyniosła 12,9. Największa dysproporcja między Polską a Podkarpaciem w liczbie przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców wystąpiła w 2012 roku, kiedy to od-

notowano spadek liczby przedsiębiorstw o 5,2%, co dało różnicę 13,7 przedsiębiorstw mniej na Podkarpaciu.

Tabela 2. Liczba mikroprzedsiębiorstw w Polsce i województwie podkarpackim w latach 2010–2014

Wyszczególnienie	Liczba przedsiębiorstw		Dynamika (rok poprzedni =100)		Liczba przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców		Dynamika (rok poprzedni =100)	
	Polska	Podkarpacie	Polska	Podkarpacie	Polska	Podkarpacie	Polska	Podkarpacie
2010	1 716 255	68 035	-	-	45	32	-	-
2011	1 772 575	73 219	103,3	107,6	46,0	34,4	102,4	106,5
2012	1 782 968	69 468	100,6	94,9	46,3	32,6	100,7	94,8
2013	1 754 389	69 539	98,4	100,1	45,6	32,7	98,5	100,3
2014	1 826 302	73 586	104,1	105,8	47,5	34,6	104,2	105,8

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS, „Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób…" w 2010, 2011, 2012, 2013 2014 roku

Kolejnym ważnym wskaźnikiem obrazującym stan i wpływ mikroprzedsiębiorstw na rozwój regionu podkarpackiego i sytuację rynku pracy jest liczba pracujących osób. Liczba zatrudnionych w mikro firmach ma bezpośrednie przełożenie na wysokość bezrobocia i sytuację społeczno-gospodarczą regionu.

W całej Polsce w 2014 roku w mikroprzedsiębiorstwach pracowało 3570 tys. osób, więcej o 128 tys. w stosunku do roku poprzedniego (tabela 3). W województwie podkarpackim w tym samym roku pracowało ponad 138,2 tys., o ponad 74 tys. więcej niż rok wcześniej. Mimo wahań liczby pracujących ich liczba w Polsce w najsłabszym 2013 roku nie spadła poniżej 3441,6 tys., a w całym pięcioleciu średnia w województwie podkarpackim kształtowała się na poziomie 135,5 tys. przedsiębiorstw. Najwyższy spadek liczby pracujących odnotowano w Polsce w 2013 roku o 2,9%, w województwie podkarpackim były to dwa lata po sobie – 2012, 2013 ze spadkiem na poziomie 3,1% w stosunku do roku poprzedniego. Korzystny wzrost liczby pracujących zanotowano w 2014 roku, w Polsce o 3,7%, na Podkarpaciu o 5,7% w stosunku do 2013 roku, najsłabszego pod względem liczby pracujących.

Tabela 3. Liczba pracujących w mikroprzedsiębiorstwach w Polsce i województwie podkarpackim w latach 2010–2014

Wyszczególnienie	Liczba pracujących		Dynamika (rok poprzedni =100)		Liczba pracujących na 1000 mieszkańców		Dynamika (rok poprzedni =100)	
	Polska	Podkarpacie	Polska	Podkarpacie	Polska	Podkarpacie	Polska	Podkarpacie
2010	3 479 325	134 239	–	–	91	64	–	–
2011	3 578 122	139 318	102,8	103,8	92,8	65,4	101,9	102,5
2012	3 543 639	135 022	99,0	96,9	92,0	63,4	99,1	96,9
2013	3 441 668	130 812	97,1	96,9	89,4	61,4	97,2	96,8
2014	3 569 678	138 221	103,7	105,7	92,8	64,9	103,8	105,7

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS, „Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób…" w 2010, 2011, 2012, 2013 2014 roku

Analizując liczbę pracujących w przeliczeniu na 1000 mieszkańców województwo podkarpackie wypada bardzo słabo. Średnio w pięcioleciu w kraju przypadało na 1000 mieszkańców 91,6 pracujących, natomiast na Podkarpaciu było to 63,8 pracujących, tj. o 27,8 osób mniej niż w Polsce. Największy spadek liczby pracujących na 1000 mieszkańców wystąpił w 2013 roku – w Polsce o 2,8%, w badanym województwie o 3,2%, co jest niewątpliwie wynikiem najmniejszej liczby pracujących ogółem. Największą różnicę między badanymi regionami zanotowano jednak rok wcześniej, wyniosła ona 28,6 osób pracujących w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Wyższy na Podkarpaciu (5,7%) niż w Polsce (3,8%) wskaźnik dynamiki liczby pracujących na 1000 mieszkańców zanotowano w 2014 roku.

Tabela 4. Przeciętne wynagrodzenie brutto w mikroprzedsiębiorstwach w Polsce i województwie podkarpackim w latach 2010–2014 w zł

Wyszczególnienie	Wynagrodzenie brutto		Dynamika (rok poprzedni =100)	
	Polska	Podkarpacie	Polska	Podkarpacie
2010	1 879,1	1 627,4		
2011	1 987,4	1 696,5	105,8	104,2
2012	2 113,5	1 825,3	106,3	107,6
2013	2 144,6	1 901,4	101,5	104,2
2014	2 256,6	1 990,6	105,2	104,7

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS, „Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób…" w 2010, 2011, 2012, 2013 2014 roku

Wpływ na dobrą sytuację rynku pracy i rozwój regionalny każdego województwa ma także wysokość otrzymywanych wynagrodzeń przez pracowników „małej przedsiębiorczości". Na przestrzeni lat 2010–2014 wynagrodzenia rosły tak w Polsce, jak i na Podkarpaciu (tabela 4). Dynamika płac dla Polski i województwa podkarpackiego różniła się, i tak w roku 2011 i 2014 wynagrodzenia wzrosły więcej w kraju niż na Podkarpaciu – odpowiednio 5,8% i 5,2%, a dla województwa 4,2% i 4,7%. Natomiast w latach 2012, 2013 wskaźnik dynamiki wynagrodzeń był wyższy na Podkarpaciu niż w Polsce o 1,3% i 2,7%.

O ile tempo wzrostu płac nie różni się istotnie w skali Polski i województwa podkarpackiego, o tyle wysokość wynagrodzenia cechuje wysoka dysproporcja (rys 1). Wysokość wynagrodzeń w badanym okresie w Polsce była dużo wyższa niż na Podkarpaciu. W badanym pięcioleciu średnio płacono o 268 zł mniej w mikroprzedsiębiorstwach na Podkarpaciu w porównaniu do przeciętnego wynagrodzenia w kraju. Różnice w wysokości wynagrodzeń między Polską a Podkarpaciem najwyższe były w 2011 i 2012 roku, odpowiednio 290,9 zł i 288,2 zł w województwie podkarpackim. Najmniejsza dysproporcja wystąpiła w 2013 roku, ale już rok następny ponownie zwiększył nierówność w wynagrodzeniu o 9,4%.

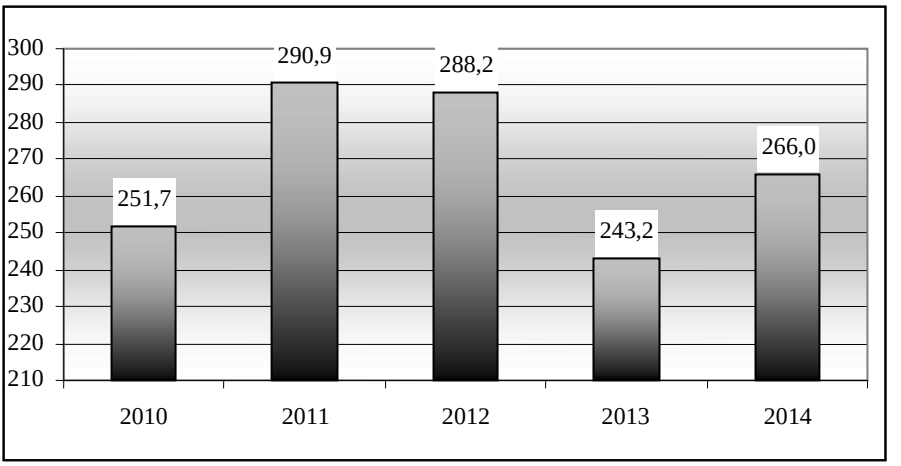

Rys 1. Różnice w wysokości przeciętnego wynagrodzenia brutto w mikroprzedsiębiorstwach między Polską a Podkarpaciem w latach 2010–2014 (zł)

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS, „Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób…" w 2010, 2011, 2012, 2013 2014 roku

Rola i znaczenie mikroprzedsiębiorstw w rozwoju gospodarczym, kształtowaniu rynku pracy Polski, jak i województwa podkarpackiego będzie nadal duża. Świadczyć o tym mogą przytoczone spostrzeżenia wielu autorów, przedstawione wyniki i przyjazny klimat dla tego typu firm. Zarówno w Polsce, jak i w pozostałych państwach członkowskich Unii Europejskiej, coraz częściej władze dostrzegają fakt, że bez zintegrowanego programu wsparcia małych przedsiębiorstw nie będzie można rozwiązać wciąż narastających problemów społecznych w tym zapotrzebowania na pracę i osiągnąć rozwoju regionalnego [Mikołajczyk, Krawczyk 2006: 84].

Wnioski

1. Liczba funkcjonujących mikroprzedsiębiorstw w latach 2010–2014 zwiększyła się zarówno w skali kraju, jak i województwa podkarpackiego. Okresowe zakłócenia trendu wzrostu przypadają na lata: w skali kraju 2013 i regionu podkarpackiego – 2012.
2. Najwyższą dynamikę wzrostu mikroprzedsiębiorstw zanotowano w latach 2011 i 2014, tak w Polsce, jak i na Podkarpaciu.
3. Największa dysproporcja między Polską a Podkarpaciem uwzględniając liczbę przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców wystąpiła w 2012 roku.
4. Największy spadek liczby pracujących w Polsce i województwie podkarpackim odnotowano w 2013 roku, natomiast rok później wystąpił najwyższy przyrost pracujących w mikroprzedsiębiorstwach.
5. Wskaźnik liczby pracujących w mikroprzedsiębiorstwach w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wskazał na dużą dysproporcję między Polską i Podkarpaciem na nie-

korzyść województwa podkarpackiego. Największą różnicę między badanymi regionami zanotowano w 2012 roku.

6. Wysokość wynagrodzeń w latach 2010–2014 w Polsce była dużo wyższa niż na Podkarpaciu. Różnice w wysokości wynagrodzeń między Polską a Podkarpaciem najwyższe były w 2011 i 2012 roku, najmniejsze w 2013 roku.
7. Analiza sektora mikroprzedsiębiorstw w latach 2010–2014 pokazuje, że podmioty te ewoluują w obu kierunkach – spadku i rozwoju. Bez względu na to, w jakiej znajdują się kondycji istotnie wpływają na rozwój i zróżnicowanie rynku pracy Polski i województwa podkarpackiego.

Bibliografia

Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2010 r., GUS, Warszawa, 2011 r. www.stat.gov.pl

Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2011 r., GUS, Warszawa, 2012 r. www.stat.gov.pl

Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2012 r., GUS, Warszawa, 2013 r. www.stat.gov.pl

Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2013 r., GUS, Warszawa, 2014 r. www.stat.gov.pl

Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2014 r., GUS, Warszawa, 2015 r. www.stat.gov.pl

Gołębiowski G., 2005, *Miejsce i znaczenie małych i dużych przedsiębiorstw na rynku* [w:] *Finanse przedsiębiorstwa*, red. J. Ostaszewski, Monografie i opracowania, SGH, Warszawa.

Huczek M., 2008, *Wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw przez Unię Europejską na przykładzie Małopolski*, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas, Zeszyt 2.

Ignatiuk S., 2011, *Wpływ przedsiębiorstw z sektora MSP na rozwój gospodarczy północno-wschodniego regionu kraju*, Politechnika Białostocka, Economy and Management, nr 2.

Jasińska-Biliczak A., 2014, *Instrumenty wspierające sektor małych i średnich przedsiębiorstw na poziomie lokalnym – przykład powiatu nyskiego* [w:] *Gospodarka lokalna w teorii i praktyce*, red. R. Brol, A. Sztando, A. Raszkowski, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego, DOI: 10.15611/pn.2014.332.05

Jasińska-Biliczak A., 2015, *Problemy samozatrudnienia – rola i miejsce mikroprzedsiębiorstw w gospodarce regionalnej*, Barometr Regionalny, t. 13, nr 4.

Koźmiński A., 2004, *Zarządzanie w warunkach niepewności*, PWN, Warszawa.

Krzemień R., Struś M., 2004, *Rola małych i średnich przedsiębiorstw w procesie akcesyjnym polski do Unii Europejskiej* [w:] *Unifikacja gospodarek europejskich: szanse i zagrożenia*, red. A. Manikowski, Wyd. Naukowe Wydziału Zarządzania UW, Warszawa http://www.konferencja.edu.pl/ref8/pdf/pl/Krzemien-Wroclaw.pdf

Mikołajczyk B., Krawczyk M., 2006, *Sektor przedsiębiorstw mikro, małych i średnich w krajach Unii Europejskiej*, „Studia Europejskie", 2/2006.

Nowak M., Musiał H., 2005, *Rola i znaczenie przedsiębiorczości w rozwoju przedsięwzięć gospodarczych* [w:] *Teoretyczne aspekty gospodarowania,* D. Kopycińska, Katedra Mikroekonomii US, Szczecin.

Oniszczuk-Jastrząbek A., Gutowski T., 2008, *Funkcjonowanie polskich małych i średnich przedsiębiorstw w gospodarce globalnej* [w:] *Instytucjonalne i rynkowe uwarunkowania rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, red. E. Michalski, S. Piocha, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Koszalin.

Owczarczyk A., 2011, *Bezrobocie a zatrudnienie w małych i średnich przedsiębiorstwach w Polsce w latach 1998–2007,* Acta Universitatis Lodziensis. Folia Oeconomica 248.

Podmioty gospodarcze według rodzajów i miejsc prowadzenia działalności w 2014, 2015, GUS, Warszawa, www.stat.gov.pl

Skowronek-Mielczarek A., 2003, *Małe i średnie przedsiębiorstwa. Źródła finansowania,* C.H. Beck, Warszawa.

Smolarek M., 2015, *Wybrane aspekty rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw,* Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas, Zarządzanie, nr 3. DOI: 10.5604/18998658.1173053

Solińska M., Iwaszczuk N., 2008, *Rola małych i średnich przedsiębiorstw w gospodarce rynkowej* [w:] *Львівськокового держaвного університету внутрішніх справ, Науковій вісник*, No 2/2008.

Strużycki M, 2004, *Małe i średnie przedsiębiorstwa w gospodarce regionu*, PWE Warszawa.

Sztando A., 2008, *Progospodarczy obszar polityki edukacyjnej władz lokalnych* [w]: *Problemy rozwoju polityki regionalnej i lokalnej w Polsce. Zadania, uwarunkowania, dylematy rozwoju regionów*, red. M. Malicki, Economicus, Szczecin.

Targalski J., 2003, *Przedsiębiorczość i zarządzanie*, Wyd. C.H. Beck, Warszawa.

Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej [Dz.U. z 2004 r., nr 173, poz. 1807 z późn. zm.].

www.polskawliczbach.pl/podkarpackie (dostęp: 13.04.2016 r.).

Zarębski M., 2012, *Małe i średnie przedsiębiorstwa jako podstawowe ogniwo łańcucha logistycznego polskiej gospodarki rynkowej*. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Acta Universitatis Nicolai Copernici, Ekonomia XLIII nr 1. http://www.aunc.ekonomia.umk.pl (dostęp: 25.06.2015 r.).

Microenterprises as an important sector of the regional labor market

Summary

The economic development of each voivodeship and country significantly depends on the condition of microenterprises, which function in these regions.

The aim of this study was to indicate the role and importance of microenterprises in processes of regional development and shaping the local labor market.

The analysis of microenterprises in the years 2010–2014 was developed on the basis of GUS data. Characteristics of the number of active enterprises and levels of remuneration were used to describe the scale of number and dynamics of changes in the business activity run by microenterprises.

Conclusions:

1. In the years 2010–2014, the number of microenterprises was increasing with the exception of 2013 in Poland and 2012 in Podkarpackie Voivodeship.

2. The ratio of people employed in microenterprises per 1000 residents presented the large disparity between Poland and Podkarpackie Voivodeship.

3. Amounts of remuneration in microenterprises in the years 2010–2014 in Poland was much higher than in Podkarpackie Voivodeship.

Keywords: micro, small and medium enterprises, unemployment, labor market Podkarpackie Voivodeship.